

Befrielsen 1945

63 år efter. Om de nedskudte flyvere og befrielsen den 5. maj 1945

Oplevet af: *Knud Raunkjær*

Øjenvidneskildring, v. Knud Raunkjær (f. den 26.6.1923), nedskrevet april 2008 i Tarm, ud fra dagbogsoptegnelser fra kort tid efter krigen.

[Benneth, 8 år 1940.](#)

Den 12. marts 1945 stod jeg en regnfuld aften i skumringstiden uden for porten hjemme på Raunkjærgård og så mod syd. På det tidspunkt var jeg 21 år.

Der var igen massiv og tæt overflyvning og ved 21.30 tiden gik vi ud syd for gården og betragtede det dramatiske skue. Der var oplyst af lyskastere i syd og vest og der blev sendt op fra luftværnbatterier ude fra kysten. Der blev skudt mellem flyvere og et fly blev ramt. Jeg kunne høre skyderi ovre fra Ølgod-kanten. Pludselig kom der et engelsk Lancaster- bombefly I ME499 frem fra sydvest. Den var på vej retur fra minelægning i det nordlige Øresund sammen med 3 andre Lancasters med det formål at forhindre tyskerne i at transportere tropper fra Norge tilbage til Tyskland. Her skulle de sættes ind for at kæmpe mod de engelske-amerikanske tropper på Vestfronten og de russiske tropper, der kom østfra.

Lancasteren var på vej mod sydvest, men kom tilbage. Den accelererede motorerne op, vel for at vinde højde, så flyverne kunne springe ud i faldskærm. Det brummede meget og det så grangiveligt ud som om det ville styrte lige ned i vores gård (*det har jeg som barn ofte drømt om skete – red. (Karen Raunkjær)*). Der var gået ild i den, da den var blevet beskudt og gennemhullet af en tysk natjager, JU 88 D5+AL. Flyet nåede dog lidt længere og faldt ned oppe i vores nabo Niels Jensens mark ca. 1,5 km nordvest for os. Der lød et brag og katastrofen var sket. Jeg løb ind og fortalte hvad der var sket, skyndte mig at få gummistøvler og overtøj på og et par lommelygter med. Så løb jeg alt hvad jeg kunne op mod flyet for at se om jeg kunne hjælpe med noget. Her tænkte jeg om flyet havde ramt vores nabos gård. Jo nærmere jeg kom, kunne jeg se at maskinen lå ude på marken. Her gemte jeg mig bagved diget og kunne se ned over begivenhederne. Vi løb derefter om bag ved stald og lade og der stod allerede flere. På staldens gavlen var der sprøjtet vand og mudder op fra en nærliggende grøft hvor én af motorerne var landet. Maskinen lå i retning mod nord/nordøst. "Doktor" Bent Øllgaard og CB-chef Sindberg, begge Ølgod, havde også set flyet styrte ned og kom i fuld fart på motorcykel. Han var vores familielæge og vi var begge aktive i modstandsbevægelsen. Han sagde: "Knud, vi skal derhen" og vi løb alt hvad vi kunne. Øllgaard var en del af den landsomfattende organisation og sammen var vi initiativtagere til det vi kaldte for "Lynegruppen". "Lynegruppen" bestod af skrædder Frede Rasmussen, Knud Thygesen, Aage Thygesen, lærer Sinding, Lyne skole, Niels Persson, Laurids Bundgaard, Knud Raunkjær og Oskar Mortensen. (Se "[Lynegruppen](#)" v. Knud Raunkjær, april 1999. Bygger på 20 siders erindringsstof fra min dagbog skrevet i juni 1945).

Vores nabo, Svend, kom netop hjem fra Ølgod og han råbte, at vi skulle have de to soldater ud, da der var ild i flyet henne ved vingerne og bag i, men i forreste ende kunne vi komme ind. Jeg fik den ene lempet ud, han var skudt i hovedet og døde. Vi lagde ham under den ene vinge. Den anden var død ved flystyrtet. Jeg kunne mærke deres varme kroppe. Den ene var skudt tværs over ved brystet og den anden var svært kvæstet i ansigtet ramt af jagerens kugler og forslået ved styrtet. Øllgaard undersøgte de to flyvere nøje, men de var jo døde og vi begyndte at se os om efter de andre, der havde været i flyet og som overlevede. Der var ustandselige småeksplosioner ved flyet når projektilerne eksploderede i varmen. Henne ved Niels Jensens gård var der efterhånden mange forsamlet. Mon der var én imellem der kunne skaffe os vanskeligheder? Man hørte så meget om grusomme ting (stikkere). De folk, der kom gående hen over engen, var CB-ere fra Tarm. De tog de to døde flyvere med og kørte dem til sygehuset i Tarm. Vi kunne se tyskerne komme i fuld fart ovre fra Hedegården og fra Ølgod. De havde også set flyet falde fra Ølgod-siden. Så forsvandt doktor Øllgaard i en fart, for han ønskede ikke at komme i deres kløer igen. Han havde allerede én gang været til afhøring i Kolding og siddet i Vestre Fængsel, hvor han var blevet tortureret. Senere på natten kom flere tyskere, men flyverne var væk.

Der var 5 soldater fra flyet, som nåede at hoppe ud med faldskærm. Jeg kunne høre dem gå ovre ved Vallund hede og fløjte efter hinanden. De blev alle fem hjulpet af gårdene og frihedskæmpere i området. De skjulte dem for tyskerne, indtil de alle nåede sikkert til Sverige.

Ingeniør Ken Foster blev skjult oppe hos vores gode ven, Åge Uhre i Lyne og kom via Ølgod til Sverige. Pilot Stan Slater og telegrafiker Thomas Fairclough blev også hjulpet i Ølgod. De fik falske legitimationskort og kørt i bil til Fredericia, hvor andre frihedskæmpere ledede den videre fart til København og Sverige. Bombeskytte Mervyn H. Bertie og navigatør Stoney Mitchell nåede til Sverige via Gundesbøl, Funder, Ikast, Herning og Ebeltoft. (Se mere om deres flugt på denne hjemmeside, etableret af Gail Mitchener, datter af Stoney Mitchell:

<https://shotdownindenmark.com/>).

Lige efter Danmarks befrielse blev der rejst en mindesten over de to døde flyvere, englænderen Donald Morris (agterskytte) og australieren Harvey James Porter (rygskytte). De så meget unge ud. Deres hænder var så fine og deres ansigter lignede de næsten kun børn. Jeg tror de var universitetsstuderende, men havde meldt sig frivilligt til at hjælpe i krigen mod Hitler. Det var hårdt for mig at se så unge liv gå til spilde. Kun knap halvanden måned efter kom befrielsen til Danmark.

Der kom en lastbil fra CB-korpset i Tarm. CB-korpset (Civilbeskyttelsen), oprettedes ved lov af 1938, for at hjælpe civilbefolkningen ved hospitaler, brandvæsen og politi. De der indkaldtes til korpset kaldtes under besættelsen for "føl" i folkemunde, fordi de var stillet til rådighed for politiet og fulgte i hælene på en "voksen" politibetjent. De startede med nogle få timers undervisning i politiarbejde, var i starten ikklædt gule kedeldragter. Senere fik de skråhue, og en rigtig uniform med grønt armbind.

CBkorpset bragte de omkomne til Tarm sygehus. Her kom tyskerne dagen efter og forlangte dem udleveret. De blev gravet ned i et hjørne af plantagen øst for Tarm. I det samme begyndte kirkeklokkerne at ringe, til stor forargelse for tyskerne. Senere blev de begravet i "englændergravene" i Østermarken i Tarm, som i 1945 blev fredlyst. En britisk deling og 800 lokale deltog i begravelsen, og Egvad Sogneråd påtog sig den fremtidige vedligeholdelse af stedet.

I 1995 blev der holdt en mindehøjtidelighed i forbindelse med 50-årsdagen for begivenheden. Kort tid efter flystyrtet blev vi beordret til at have nogle tyske soldater boende hjemme på min fødegård "Raunkjærgård". De kom i en lastbil, som blev parkeret ved stalden. Deres opgave var at samle stumperne fra flyet og transportere dem hen til jernbanen i Ølgod. Alt udstyr og metal skulle genbruges og omsmeltes.

Vores nabo, Svend, havde en husbestyrerinde, Jenny. Hun syede selv en kjole af stoffet fra en af faldskærmene. Hun farvede stoffet, så kjolen blev flot blå lilla. Det husker min dengang hjemmeboende søster Kirstine så tydeligt. Soldaterne overnattede i vores karlekamre i den ene staldlænge. De kom og fik deres måltider serveret i køkkenet. Vi sad selv inde i stuen og spiste. Engang da vi hørte radio fra England (hver aften hørte vi "den danske stemme" fra London) græd de. De kunne høre hvordan russerne havde angrebet deres hjemegn i Tyskland. De var gifte mænd og tænkte på hvordan det skulle gå deres koner og børn. Det var fredelige folk og de fik en god behandling hos os. Min mor, Else Raunkjær, min søster og en ung pige i huset, lavede mad til dem og alle tog det roligt.

Vi fik indblik i deres følelser og fandt ud af, at de var almindelige mennesker, som ikke kunne gøre for at Hitler havde startet 2. verdenskrig. De længtes hjem til deres familie og ønskede, ligesom som os, at krigen snart måtte slutte. Jeg var bange for at de skulle opdage lageret af håndgranater og ammunition, som jeg havde gemt i den yderste ende af vores kartoffelkælder nede ved køkkenhaven. Jeg havde hentet det på min cykel i nærheden af præstegården i Ølgod i nattens mulm og mørke. Vi hentede det i jutesække og ingen af os var blevet taget. De gik lige forbi kartoffelkælderen hver dag, da det var på vejen hen til hvor det havarerede fly lå. Min far, Christian Raunkjær, og min søster kendte ikke noget til min deltagelse i aktiviteterne i "Lynegruppen". Men jeg var klar over, at min mor havde det på fornemmelsen. Run spurgte ikke til detaljerne. Vi blev stiltiende enige om, at jo mindre hun vidste, jo mindre kunne hun afsløre ved en afhøring.

Den 5. maj kom befrielsen og det har jeg tidligere beskrevet i artiklen "Modstanden mod tyskerne" bragt i Ringkøbing amts Dagblad 2005.

Flag var hejst overalt og kirkeklokkerne kimedede til glæde over, at krigen nu var ovre, og vi stod der som modstandsfolk, soldater under kommando af Montgomery og Eisenhower.

Jeg blev indkaldt som soldat til tjeneste den 18. juli 1945 i Haderslev og stoppede vagttjeneste i Strellev den 1. juli. De andre i gruppen blev en måned mere. Den 24. juni var vi en rutebilfuld til region 3 's store møde på Skamlingsbanken. Der var også en fin sammenkomst i Ølgod samme dag for områdets modstandsfolk, hvor vi fik vores regionsmærker udleveret.

Niels Persson, som boede i Lyne dengang, har fortalt: "Det var en skøn forårmorgen og der var en ejendommelig stemning over byen. Folk søgte sammen for se og høre nyt. Markarbejdet hvilede og dyrene fik kun den mest nødvendig røgtning. De sidste måneder havde været fyldte med spænding og ængstelse. Ville krigen til sidst nå vores by? Vi havde båret vores kongenåle, sunget vores fædrelandssange, og de mest forvovne havde "Frit Danmark" og "Information" skjult de forunderligste steder". (Se yderligere beskrivelse i artikel i Vestkysten lørdag den 3. maj 1975: "Sådan oplevede Lyne den 5. maj").

<http://www.befrielsen1945.dk/erindringerfindsendtel190.html>
- forsvundet fra internettet – denne tekst er fra Karen Raunkjær, marts 2020.